EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 19.6.2024
COM(2024) 615 final

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Liettuan talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

Suositus

NEUVOSTON SUOSITUS

Liettuan talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 [1] ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241[2], jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille rahoitustukea uudistusten ja investointien toteuttamiseen, eli kyse on EU:n rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan EU:n alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(2) REPowerEU-asetuksella[3], joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain EU:n riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista.

---

1 EUVL L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17). http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

3 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen

Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan EU:n energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Liettua on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(3) Komissio antoi 16 päivänä maaliskuuta 2023 tiedonannon *EU:n pitkän aikavälin kilpailukyky vuoden 2030 jälkeen*[4] tarjotakseen tietoa politiikkaa koskevien päätösten tueksi ja luodakseen perusedellytykset kasvun lisäämiselle. Tiedonannossa kilpailukyky määritellään yhdeksän toisiaan vahvistavan tekijän avulla. Näistä tekijöistä yksityisen pääoman saatavuus, tutkimus ja innovointi, koulutus ja osaaminen sekä sisämarkkinat nousevat esiin uudistusten ja investointien kannalta ensisijaisina politiikan painopisteinä, joiden avulla voidaan vastata olemassa oleviin tuottavuushaasteisiin ja parantaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden pitkän aikavälin kilpailukykyä. Tiedonannon jatkoksi komissio antoi 14 päivänä helmikuuta 2024 *Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskevan vuosikertomuksen*[5]. Kertomuksessa esitetään yksityiskohtaisesti Euroopan sisämarkkinoiden kilpailuvahvuudet ja haasteet ja seurataan vuotuista kehitystä yksilöityjen yhdeksän kilpailukykyä edistävän tekijän mukaisesti.

(4) Komissio hyväksyi 21 päivänä marraskuuta 2023 vuotuisen selvityksen kestävästä kasvusta 2024[6]. Tämä käynnisti vuoden 2024 talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson. Selvityksessä määritetyt painopisteet, jotka Eurooppa-neuvosto hyväksyi 22 päivänä maaliskuuta 2024, rakentuvat kilpailukykyisen kestävyyden neljän ulottuvuuden ympärille. Komissio antoi 21 päivänä marraskuuta 2023 lisäksi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella vuodeksi 2024 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Liettua ei kuulu niihin jäsenvaltioihin, joissa saattaa olla epätasapainoja tai niiden uhka ja joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Komissio antoi samana päivänä myös lausunnon Liettuan alustavasta talousarviosuunnitelmasta vuodeksi 2024. Niin ikään komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi sekä ehdotuksen vuoden 2024 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen 12 päivänä huhtikuuta 2024 ja ehdotuksen 11 päivänä maaliskuuta 2024.

(5) EU:n uusi talouden ohjausjärjestelmä tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024. Ohjausjärjestelmään sisältyy uusi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta. Lisäksi siihen sisältyy muutoksia liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanosta annettuun asetukseen (EY) N:o 1467/97 ja jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksistä annettuun direktiiviin 2011/85/EU[7].

---

osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1). http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final.

6 COM(2023) 901 final.

7 Neuvoston asetus (EU) 2024/1264, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) ja

Uuden ohjausjärjestelmän tavoitteet ovat julkisen velan kestävyys sekä kestävä ja osallistava kasvu, joihin pyritään julkisen talouden asteittaisen vakauttamisen sekä uudistusten ja investointien avulla. Sillä lisätään kansallista omistajuutta ja keskipitkän aikavälin painotusta sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion olisi toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma. Kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmat sisältävät jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljän tai viiden vuoden aikajänteellä jäsenvaltion vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen. Kansallisiin keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisiin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen[8] olisi täytettävä asetuksen (EU) 2024/1263 vaatimukset, kuten vaatimus saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalle polulle tai pitää se tällaisella polulla sopeutuskauden päättymiseen saakka taikka saada se pysymään maltillisella tasolla, alle 60 prosentissa, suhteessa BKT:hen sekä vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen laskemaan alle 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa (EU) 2024/1263 säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Tukeakseen näiden suunnitelmien laatimista komission on määrä lähettää [21 päivänä kesäkuuta] 2024 jäsenvaltioille ohjausta suunnitelmien ja myöhemmin toimitettavien vuotuisten edistymisraporttien sisällöstä ja toimittaa niille asetuksen (EU) 2024/1263 5 artiklan nojalla julkisen talouden sopeutusta koskevaa teknistä ohjausta (tarvittaessa viiteurat ja tekniset tiedot). Jäsenvaltioiden olisi toimitettava keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteelliset suunnitelmansa 20 päivään syyskuuta 2024 mennessä, paitsi jos jäsenvaltio ja komissio sopivat määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava kansallisten parlamenttiensa osallistuminen sekä itsenäisten finanssipolitiikan instituutioiden, työmarkkinaosapuolten ja tilanteen mukaan muiden kansallisten sidosryhmien kuuleminen.

(6) Vuonna 2024 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen rinnan elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon kanssa. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Vuosien 2019, 2020, 2022 ja 2023 maakohtaiset suositukset ovat yhtä lailla tärkeitä tarkistettaessa, päivitettäessä tai muutettaessa elpymis- ja palautumissuunnitelmia asetuksen (EU) 2021/241 14, 18 ja 21 artiklan mukaisesti.

---

neuvoston direktiivi (EU) 2024/1265, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta (EUVL L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI:. http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

8 Neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, 2 artiklassa määritellyt nettomenot. (EUVL L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Nettomenoilla tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(7) Liettua toimitti 14 päivänä toukokuuta 2021 komissiolle asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa. Komissio arvioi asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 28 päivänä heinäkuuta 2021 päätöksen Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä[9]. Suunnitelmaa muutettiin 9 päivänä marraskuuta 2023 asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys ja siihen sisällytettiin REPowerEU-luku[10]. Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen (EU) 2021/241 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Liettua on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(8) Komissio julkaisi 19 päivänä kesäkuuta 2024 Liettuaa koskevan vuoden 2024 maaraportin[11]. Siinä arvioidaan Liettuan edistymistä neuvoston vuosina 2019–2023 hyväksymien asianomaisten maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Liettua on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa yksilöidään puutteita sellaisten haasteiden osalta, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelma ei vastaa lainkaan tai joihin se vastaa vain osittain, sekä tuodaan esiin uusia ja kehittymässä olevia haasteita. Maaraportissa arvioidaan myös Liettuan edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden vähentämistä koskevien EU:n yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(9) Eurostatin vahvistamien tietojen perusteella [12] Liettuan julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2022 oli 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi 0,8 prosenttiin vuonna 2023, ja julkinen velka, joka vuoden 2022 lopussa oli 38,1 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2023 loppuun mennessä 38,3 prosenttiin.

(10) Neuvosto suositti [13] 12 päivänä heinäkuuta 2022 Liettualle, että se toteuttaisi toimia, joilla varmistetaan vuonna 2023, että kansallisesti rahoitettavien juoksevien perusmenojen kasvu on linjassa kaiken kaikkiaan neutraalin finanssipolitiikan virityksen kanssa[14], kun otetaan huomioon jatkettu väliaikainen ja kohdennettu tuki energian hintojen noususta eniten kärsiville kotitalouksille ja yrityksille sekä Ukrainasta pakeneville ihmisille. Liettualle suositettiin, että se olisi valmiina

9 Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 28 päivänä heinäkuuta 2021, Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (10477/2021).

10 Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 23 päivänä marraskuuta 2023, Liettuan elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 28 päivänä heinäkuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (14637/2023).

11 SWD(2024) 615 final.

12 Eurostat, Euro Indicators, 22.4.2024.

13 Neuvoston suositus, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2022, Liettuan vuoden 2022 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Liettuan vuoden 2022 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 334, 1.9.2022, s. 120).

14 Liettuan vuoden 2023 keskipitkän aikavälin potentiaalisen tuotannon kasvu, jota käytetään finanssipolitiikan virityksen mittaamiseen, on komission kevään 2024 talousennusteen perusteella nimellisin luvuin arviolta 10,5 prosenttia kymmenen vuoden keskimääräisen todellisen potentiaalisen kasvuvauhdin ja vuoden 2023 BKT-deflaattorin perusteella.

mukauttamaan juoksevia menoja tilanteen muuttuessa. Liettualle suositettiin myös, että se lisää julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, ottaen huomioon REPowerEU-aloite, muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineen ja muiden unionin varojen avulla. Komission estimaattien mukaan finanssipolitiikan viritys ([15]) oli vuonna 2023 elvyttävä (0,6 % suhteessa BKT:hen) tilanteessa, jossa inflaatio oli korkea. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvulla (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) oli finanssipolitiikan viritykseen vuonna 2023 pitkälti neutraali vaikutus, ja se oli –0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Siihen sisältyvät kasvaneet kustannukset tilapäisen suojelun tarjoamisesta Ukrainasta paenneille (0,1 % suhteessa BKT:hen). Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen kasvu oli vuonna 2023 neuvoston suosituksen mukainen. Kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen pitkälti neutraali vaikutus johtuu siitä, että energian hintojen noususta kärsiville kotitalouksille ja yrityksille tarkoitettujen (kohdennettujen ja kohdentamattomien) tukitoimenpiteiden kustannukset ovat vähentyneet (0,9 prosenttiyksiköllä suhteessa BKT:hen). Julkisen sektorin palkat, sosiaalietuudet ja eläkkeet olivat tärkeimpiä kansallisesti rahoitettujen juoksevien perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) kasvua edistäviä tekijöitä. Vuonna 2023 elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot olivat 1,2 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kansallisesti rahoitetut investoinnit olivat 3,5 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 eli ne kasvoivat 0,9 prosenttiyksikköä vuoteen 2022 verrattuna. Liettua rahoitti lisäinvestointeja elpymis- ja palautumistukivälineestä ja muilla EU:n varoilla. Liettua rahoitti julkisia investointeja vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä energiaturvallisuuteen, kuten neljän energiavaraston perustamiseen Liettuan sähköjärjestelmän turvallisuuden ja vakauden varmistamiseksi. Nämä investoinnit rahoitetaan osittain elpymis- ja palautumistukivälineestä ja muista EU:n varoista.

(11) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan reaalinen BKT kasvaa 2,0 prosenttia vuonna 2024 ja 2,9 prosenttia vuonna 2025 ja YKHI-inflaatio on 1,9 prosenttia vuonna 2024 ja 1,8 prosenttia vuonna 2025.

(12) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan vuonna 2024 julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on 1,8 prosenttia ja julkisen talouden velan on määrä vuoden 2024 loppuun mennessä kasvaa suhteessa BKT:hen 38,9 prosenttiin. Alijäämän kasvu vuonna 2024 johtuu menojen kasvusta, jota tulojen kasvu ei täysin vastaa. Menot kasvavat eläkkeiden ja sosiaalietuuksien indeksoinnin, julkisen sektorin palkkojen nousun, valtion maksamien tulonsiirtojen sekä korkomenojen vuoksi. Julkisen sektorin palkkojen ennustetaan nousevan yhtä nopeasti kuin yksityisen sektorin palkkojen, jotta voidaan säilyttää julkisen sektorin kilpailukyky työnantajana. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen ennakoidaan vuonna 2024 olevan elvyttävä, –1,6 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(13) Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin, jäljempänä ’avustukset’,

[15] Finanssipolitiikan viritys määritellään parametriksi, jolla mitataan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sen avulla pyritään arvioimaan taloudellista sysäystä, joka annetaan joko kansallisesti rahoitetulla tai EU:n talousarviosta rahoitetulla finanssipolitiikalla. Finanssipolitiikan viritystä mitataan erona, joka muodostuu seuraavien välille: keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen (ilman päätösperäisiä tulopuolen toimenpiteitä) muutos. Perusmenoista on jätetty pois covid-19-kriisiin liittyvät väliaikaiset hätätoimenpiteet, mutta niihin on sisällytetty elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustukset), ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot.

rahoitetaan vuonna 2024 menoja määrä, joka on 0,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2023 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaiden investointien ja tuottavuutta lisäävien uudistusten tekemisen ilman suoraa vaikutusta Liettuan julkisen talouden alijäämään ja julkiseen velkaan. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen lainoilla taataan vuonna 2024 menoja määrä, joka on 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2023 vastaava määrä oli 0,0 prosenttia suhteessa BKT:hen.

(14) Neuvosto suositti ([16]) 14 päivänä heinäkuuta 2023 Liettualle, että se säilyttäisi julkisen talouden rahoitusaseman vakaana vuonna 2024. Jäsenvaltioita kehotettiin vuoden 2023 talousarvioita toteuttaessaan ja vuoden 2024 alustavia talousarviosuunnitelmia laatiessaan ottamaan huomioon, että komissio ehdottaisi neuvostolle alijäämäperusteisten liiallisia alijäämiä koskevien menettelyjen käynnistämistä vuoden 2023 toteutumatietojen perusteella. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan Liettuan rakenteellinen rahoitusasema on –0,8 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024, kun se vuonna 2023 oli 0,1 prosenttia, mikä on lähellä maan julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitetta, joka on –1,0 prosentin rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen. Tämä vastaa neuvoston suositusta.

(15) Lisäksi neuvosto suositti, että Liettua purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Neuvosto täsmensi vielä, että jos uusi energian hinnan nousu edellyttää uusia tai jatkettuja tukitoimenpiteitä, Liettuan olisi varmistettava, että ne kohdennetaan haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien ja yritysten suojelemiseen, että julkisella taloudella on toimenpiteisiin varaa ja että kannustimet energiansäästöön säilyvät. Komission kevään 2024 talousennusteen mukaan hätätilanteen energiatukitoimenpiteiden nettomääräiset talousarviokustannukset[17] ovat suhteessa BKT:hen 0,3 prosenttia vuonna 2023, alle 0,1 prosenttia vuonna 2024 ja 0,0 prosenttia vuonna 2025. Erityisesti kotitalouskuluttajien lämpöenergiasta ja kuumasta vedestä lasketun arvonlisäveron korvaus pysyy voimassa vuonna 2024. Hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ennakoidaan purettavan mahdollisimman pian vuosina 2023 ja 2024. Tämä vastaa neuvoston suositusta.

(16) Lisäksi neuvosto suositti, että Liettua jatkaa kansallisesti rahoitettuja julkisia investointeja ja varmistaa elpymis- ja palautumistukivälineen avustusten ja muiden EU:n varojen tuloksellisen käytön erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi. Komission kevään 2024 talousennusteessa kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennakoidaan vuonna 2024 kasvavan 3,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen (kun ne vuonna 2023 olivat 3,5 % suhteessa BKT:hen). Tämä johtuu vuoden 2023 poikkeuksellisen suurista investoinneista infrastruktuuriin, myös puolustus- ja turvallisuusinfrastruktuuriin. Sen sijaan kansallisesti rahoitetut julkiset investoinnit olivat vuosina 2019–2022 keskimäärin 2,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Näiden lisätekijöiden perusteella arvioidaan, että julkiset investoinnit vuonna 2024 ovat neuvoston suosituksen mukaisia. EU:n rahastoista saatavilla tuloilla rahoitettavien

[16] Neuvoston suositus, annettu 14 päivänä heinäkuuta 2023, Liettuan vuoden 2023 kansallisesta uudistusohjelmasta sekä samassa yhteydessä annettu Liettuan vuoden 2023 vakausohjelmaa koskeva neuvoston lausunto (EUVL C 312, 1.9.2023, s. 135).

[17] Luku kuvaa kyseisten toimenpiteiden vuotuisia talousarviokustannuksia, tulot ja menot mukaan lukien, mutta ilman mahdollisia energiantoimittajien windfall-voitoista kannettavia verotuloja.

julkisten menojen, elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mukaan lukien, odotetaan puolestaan kasvavan 1,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024 (kun ne vuonna 2023 olivat 1,2 % suhteessa BKT:hen).

(17) Vuonna 2025 julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on komission kevään 2024 talousennusteen mukaan ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 2,2 prosenttia olettaen, että politiikka pysyy muuttumattomana. Alijäämän kasvu vuonna 2025 aiheutuu pääasiassa eläkkeiden ja sosiaalietuuksien indeksoinnista johtuvasta sosiaalimenojen kasvusta, kun taas tulojen ennustetaan pysyvän vakaana suhteessa BKT:hen: sosiaaliturvamaksuista ja välillisistä veroista saatavien tulojen ennakoitua kasvua tasapainottaa yhtiöverotulojen väheneminen, joka johtuu pankeilta nykyisin perittävän ”väliaikaisen solidaarisuusmaksun” asteittaisesta poistamisesta, sekä korkotulojen ennakoitu väheneminen, koska hallitus aikoo vähentää käteistalletuksiaan keskuspankissa. Julkisen talouden velan on määrä kasvaa suhteessa BKT:hen siten, että se on vuoden 2025 lopussa 41,6 prosenttia, mikä johtuu kasvavasta alijäämästä.

(18) Liettuan verotulot suhteessa BKT:hen kasvoivat vuonna 2023, mutta ne ovat huomattavasti EU:n keskiarvon alapuolella. Tämä rajoittaa terveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja yleisiin julkisiin palveluihin käytettävissä olevia julkisia varoja. Kasvun kannalta vähemmän haitallisiin veroihin kuuluvista kiinteistöveroista saatavat tulot olivat vuonna 2022 vain 0,3 prosenttia suhteessa BKT:hen, mikä on noin seitsemän kertaa vähemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Liettuan keräämät pääomaverot olivat alle puolet EU:n keskiarvosta (suhteessa BKT:hen), sen liikenneverot ovat EU:n alhaisimpia ja se on yksi harvoista jäsenvaltioista, joissa ei kanneta vuotuista autoveroa. Julkiset sosiaaliturvamenot kasvoivat vuonna 2023 mutta ovat edelleen huomattavasti alle EU:n keskiarvon. Tämä johtaa suhteellisen alhaisiin sosiaalietuuksiin ja rajalliseen kattavuuteen, sillä vanhuuseläkkeet ovat EU:n alhaisimpia suhteessa työtuloihin. Yleisiin julkisiin palveluihin käytettävät menot ovat erityisen alhaiset, niihin siihen osoitetaan alle puolet vähemmän rahoitusta (prosentteina BKT:stä) kuin EU:ssa keskimäärin. Terveydenhuollon riittämättömät taloudelliset resurssit johtavat potilaiden ja erityisesti pienituloisten ryhmien täyttämättömien tarpeiden suureen määrään, vahvaan riippuvuuteen asiakasmaksuista ja kyvyttömyyteen tarjota terveydenhuollon ammattilaisille kilpailukykyisiä palkkoja ja ehtoja.

(19) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, nopea eteneminen suunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisessa täytäntöönpanossa on olennaisen tärkeää, jotta Liettuan pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Jotta suunnitelman sitoumukset voidaan toteuttaa elokuuhun 2026 mennessä, on tärkeää, että Liettua jatkaa uudistusten ja investointien täytäntöönpanoa puuttumalla ilmeneviin viivästyksiin, erityisesti verouudistukseen. Paikallis- ja aluevirano maisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(20) Liettuan edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin koheesiopolitiikan ohjelmaa viimeistään maaliskuussa 2025 ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa, sekä kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelmansa. Väliarviointi muodostaa kussakin ohjelmassa perustan EU-rahoituksen lopulliselle jakamiselle. Vaikka Liettua on edistynyt koheesiopolitiikan ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, haasteita on edelleen, ja pääkaupunkialueen ja muun Liettuan välillä on edelleen merkittäviä alueellisia eroja taloudellisen toiminnan, investointien ja sosiaalisten indikaattoreiden osalta. Koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanon nopeuttaminen on olennaisen tärkeää. Ohjelmissa sovitut toimintalinjat pätevät edelleen. On tärkeää käsitellä edelleen alueellisia eroja keskittyen samalla jälkeen jääneisiin lääneihin. Koulutuksen (mukaan lukien eurooppalaisen lapsitakuun täytäntöönpano) sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen laadun ja saatavuuden parantaminen on edelleen merkityksellistä. Liettua voisi myös hyödyntää Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä koskevaa aloitetta, jotta voidaan tukea teollisuuden muutosta korkean lisäarvon digitaalisten ja syväteknologisten innovaatioiden sekä puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden ja bioteknologioiden, myös puolustuksen ja kaksikäyttötuotteiden osalta, kehittämisen ja valmistamisen avulla.

(21) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Liettualla on useita lisähaasteita, jotka liittyvät terveydenhuolto- ja eläkejärjestelmiin, kilpailukykyyn, julkisiin palveluihin sekä ympäristöasioiden ja resurssien hallintaan.

(22) Ennaltaehkäisevien, varhaisdiagnostisten ja perustason hoitopalvelujen valikoima on Liettuassa rajallinen, eikä perusterveydenhuoltoryhmissä ei ole asianmukaista osaamista. Näin ollen ehkäistävissä ja hoidettavissa oleva kuolleisuus on edelleen korkea. Tähän vaikuttavat ennaltaehkäisytoimien, terveydenhuollon seulonnan ja hoidon toteutuksen heikkoudet sekä käyttäytymiseen liittyvät riskitekijät. Terveysmenot ovat edelleen EU:n alhaisimpia (vain 68,6 % niistä rahoitettiin julkisesti vuonna 2021). Liettua on alkanut toteuttaa lainsäädäntötoimia ja tehdä investointeja perusterveydenhuollon ja ennaltaehkäisevän hoidon vahvistamiseksi, mutta tulokset eivät ole vielä toteutuneet.

(23) Vaikka sosiaalietuudet ja vanhuuseläkkeet ovat viime vuosina keskimäärin nousseet, vero- ja etuusjärjestelmän kyky vähentää köyhyyttä (20,9 %, EU:ssa 16,5 %) ja tuloeroja (S80/S20-suhde 6,39, EU:ssa 4,74) Liettuassa on edelleen riittämätön. Vanhuuseläkkeen riittävyys suhteessa eläkettä edeltäviin tuloihin on heikentynyt, ja se on edelleen kriittisen alhainen. Vuonna 2022 (viimeisimmät saatavilla olevat tiedot) ikääntyneiden (65 vuotta täyttäneiden) käytettävissä olevien tulojen mediaani oli 65 prosenttia eläkkeelle siirtymistä edeltävästä mediaanitulosta[18], mikä on 15 prosenttiyksikköä vähemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Jälkimmäinen ero eläkettä edeltävien ja eläkkeelle siirtymisen jälkeisten tulojen välillä on kasvanut vuodesta 2014. Vanhuuseläkkeiden yhteenlaskettu korvaussuhde[19], joka mittaa eläkkeiden suuruutta osuutena eläkettä edeltävistä palkoista ennen veroja, oli alhaisin EU:ssa vuonna 2022. Vaikka valtion sosiaalivakuutusrahastosta maksettava keskimääräinen eläke on kasvanut merkittävästi (277 eurosta vuonna 2017 aina 539 euroon vuonna

[18] Käytettävissä olevat mediaanitulot 55–64-vuotiaiden ryhmässä.

[19] Indikaattori on määritelty 65–74-vuotiaiden ikäryhmän yksittäisten mediaanibruttoeläkkeiden ja 50–59-vuotiaiden ikäryhmän yksittäisten mediaanibruttotulojen suhteeksi (muut sosiaalietuudet pois lukien).

2023), se on edelleen köyhyysrajan alapuolella (564 euroa vuonna 2023). Eläkkeiden heikko yleinen riittävyys lisää vanhuusiän köyhyyttä. Vuonna 2022 ikääntyneiden köyhyysriskiaste oli EU:n suurimpia (39,5 % verrattuna EU:n 17,3 %:iin). Energiaköyhyys on viime vuosina tapahtuneesta kehityksestä huolimatta edelleen EU:n suurimpia. Näihin haasteisiin vastaaminen auttaisi myös tukemaan ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista lähentymistä sosiaalisen lähentymisen kehyksen periaatteisiin perustuvan komission yksiköiden toisen vaiheen maa-analyysin[20] mukaisesti.

(24) Liettuassa on edelleen alueellisia eroja, joita pahentaa negatiivinen väestökehitys. Kaupunkien ja maaseudun välinen ero on Liettuassa köyhyys- tai syrjäytymisriskin osalta huomattavasti suurempi kuin EU:ssa keskimäärin (10,7 prosenttiyksikköä verrattuna 0,4 prosenttiyksikköön vuonna 2022, laskettuna väestöosuuden erona). Pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa on yhä vaikeampaa tarjota laadukasta terveydenhuoltoa, koulutusta, sosiaalipalveluja, liikennettä, energiaa, vesihuoltoa ja muita julkisia palveluja tehokkaasti ja nopeuttaa taloudellista kehitystä. Kunnat eivät tee yhteistyötä asiantuntemuksen ja investointien yhdistämiseksi, jotta julkisten palvelujen tarjontaa voitaisiin laajentaa ja tehostaa sekä parantaa sen vaikuttavuutta. Hajanainen ja epätasaisesti kehittynyt julkisen liikenteen järjestelmä sekä sisäisten yhteyksien ja intermodaalisuuden[21], matkasuunnittelun ja muiden matkustajille tarjottavien peruspalvelujen puute haittaavat työpaikkojen ja julkisten palvelujen saatavuutta erityisesti syrjäisillä alueilla ja maaseutualueilla, mikä osaltaan lisää alueellisia eroja. Liettualla on vähiten kehittynyt ja vähiten käytetty julkisen liikenteen verkko EU:ssa: vain 5,3 prosenttia matkustajista matkustaa julkisella liikenteellä. Junamatkustuksen osuus siitä on 0,9 prosenttia. Maalla on huomattavat mahdollisuudet parantaa julkisen liikenteen järjestelmänsä koordinointia sekä alueellisella tasolla että keskustasolla.

(25) Liettuan tuottavuuden kasvu on ollut vähäistä osittain osaamisen kohtaanto-ongelmien vuoksi. Vaikka maassa on yksi suurimmista korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuuksista, ammattitaitoisen henkilöstön niukkuus on suuri este pitkäaikaisille investoinneille 72 prosentissa liettualaisista yrityksistä, kun taas vain 47 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneista pääsee koulutustaan vastaavaan työhön. Työmarkkinaosapuolten osallistuminen opinto-ohjelmien kehittämiseen ja korkeakoulujen opinto-ohjelmien laadunvalvonta ovat edelleen heikkoja. Korkeakouluverkostoa ei ole sopeutettu vähenevään opiskelijamäärään, ja siihen kohdistuu lisäpaineita, kun uusi opiskelijavalintajärjestelmä tulee voimaan tänä vuonna. Liettua on suunnitellut useita korkeakoulujen uudelleenjärjestelyhankkeita, mutta lisätoimia tarvitaan korkeakouluverkoston tehokkuuden lisäämiseksi ja hajanaisen tutkimusjärjestelmän lujittamiseksi.

(26) Liettua on jäljessä EU:n keskiarvosta erilaisissa innovointi-indikaattoreissa, kuten tutkimuksen ja innovoinnin intensiteetissä, julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksissa sekä yksityisissä tutkimusta ja innovointia koskevissa investoinneissa. Julkiset tutkimus- ja innovointimenot olivat 0,53 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2022, mikä oli alhaisin taso sitten vuoden 2007. Monimutkaiset säännöt rajoittavat korkeakoulujen ja yritysten mahdollisuuksia käyttää julkisia tutkimuksen ja innovoinnin tukitoimenpiteitä. Yksityiset tutkimusta ja innovointia koskevat investoinnit ovat pysähtyneet viime vuosina, ja ne ovat kolme kertaa

[20] SWD(2024) 132 final.

[21] Liikennejärjestelmän ominaisuus, jossa vähintään kahta eri liikennemuotoa käytetään yhdistetysti ovelta ovelle -matkan toteuttamiseksi.

pienemmät kuin EU:ssa keskimäärin. Tilannetta pahentaa rahoituksen rajallinen saatavuus, joka haittaa innovatiivisten yritysten ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kasvua, sillä niillä on vähän vaihtoehtoisia rahoituslähteitä.

(27) Liettuan talous ja erityisesti sen teollisuus on huomattavasti EU:n keskimääräistä tehottomampi materiaalien käytössä vaurauden tuottamiseen. Resurssituottavuus on pysynyt jatkuvasti EU:n keskiarvon alapuolella vuodesta 2018 lähtien, ja materiaalijalanjälki on kasvanut. Liettuan kiertomateriaalien käyttöaste oli kolme kertaa EU:n keskiarvoa alhaisempi vuonna 2022 (4,1 % verrattuna 11,5 %:iin), eikä sen paranemisesta ole ollut merkkejä vuoden 2018 jälkeen. Toisin sanoen noin 96:ta prosenttia kaikista materiaaleista ei käytetä Liettuassa uudelleen. Tämä osoittaa, että hajanaista jätteen lajittelu- ja kierrätysjärjestelmää voidaan parantaa huomattavasti ja edistää uusioraaka-aineiden käyttöä arvonmuodostuksessa. Lisäksi kolme neljäsosaa Liettuan rakennuskannan pinta-alasta on rakennettu ennen vuotta 1992, mikä johtaa heikkoon energiatehokkuuteen ja suurempaan energiankulutukseen (ja energiaköyhyyteen). Resurssituottavuuden parantaminen voi vähentää riippuvuutta epävakaista raaka-ainemarkkinoista ja alentaa tuotantokustannuksia. Näin se voi parantaa kilpailukykyä tehokkuusetujen avulla ja auttaa minimoimaan ympäristölle aiheutuvat kielteiset vaikutukset. Samaan aikaan kaksi kolmasosaa EU:n lainsäädännön nojalla suojelluista luontotyypeistä on epäsuotuisassa suojelutilanteessa, ja vain puolet kaikista pintavesimuodostumista saavuttaa hyvän ekologisen tilan. Liettuan maatalousmaisemien biologinen monimuotoisuus on vähentynyt merkittävästi. Tästä on osoituksena viljelymaiden lintukannan väheneminen lähes puolella vuosina 2000–2020. Lisäksi maatalousala on Liettuan toiseksi suurin kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttaja, ja sen päästöt ovat kasvaneet vuodesta 2005. Kaiken kaikkiaan ympäristöinvestointivajeen arvioitiin olevan Liettuassa 2,2 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2014–2020, mikä ylittää selvästi EU:n keskiarvon, joka on 0,8 prosenttia. Näin ollen maatalouskäytäntöjä voidaan edelleen yhdenmukaistaa ympäristötavoitteiden kanssa.

(28) Koska euroalueen jäsenvaltioiden taloudet ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa ja koska ne myötävaikuttavat yhdessä talous- ja rahaliiton toimintaan, neuvosto suositti vuonna 2024, että euroalueen jäsenvaltiot toteuttavat – myös elpymis- ja palautumissuunnitelmiensa kautta – toimia euroalueen talouspolitiikkaa koskevan suosituksen noudattamiseksi. Suositukset 1, 2, 3 ja 4 auttavat Liettuaa noudattamaan ensimmäistä, toista, kolmatta ja neljättä euroalueelle annettua suositusta,

SUOSITTAA, että Liettua toteuttaa vuosina 2024 ja 2025 toimia, joilla se

1. toimittaa keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman oikeaan aikaan; uudistetun vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksia noudattaen rajoittaa nettomenojen[22] kasvun vuonna 2025 tasolle, jolla julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen saadaan pysymään alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja jolla julkinen velka saadaan pidettyä maltillisella tasolla keskipitkällä aikavälillä; tarjoaa riittävästi rahoitusta terveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja yleisiin julkisiin palveluihin;

[22] Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 kohdan mukaan ’nettomenoilla’ tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

2. puuttuu ilmeneviin viivästyksiin, jotta se voi jatkaa elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun nopeaa ja tuloksellista täytäntöönpanoa varmistaen näin, että uudistukset ja investoinnit saadaan päätökseen viimeistään elokuussa 2026; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien täytäntöönpanoa; väliarvioinnin yhteydessä keskittyy edelleen sovittuihin toimintalinjoihin ottaen samalla huomioon Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälinettä koskevan aloitteen tarjoamat mahdollisuudet kilpailukyvyn parantamiseen;

3. parantaa terveystuloksia ja terveydenhuoltojärjestelmän häiriönsietokykyä vahvistamalla perushoitoa ja laajentamalla ennaltaehkäisevää hoitoa; parantaa vanhuuseläkkeiden riittävyyttä säilyttäen samalla eläkejärjestelmän kestävyyden; puuttuu alueellisiin eroihin edistämällä kuntien välistä yhteistyötä julkisten palvelujen, myös julkisen liikenteen, saatavuuden parantamiseksi;

4. puuttuu osaamisen kohtaanto-ongelmiin parantamalla korkeakoulutuksen työmarkkinarelevanssia; helpottaa yksityisiä investointeja tutkimukseen ja innovointiin; parantaa resurssituottavuutta, jotta voidaan edetä kohti kiertotaloutta.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja